

на увазі не тільки людей з інвалідністю, а й кожного з нас.

«Кожна людина проходить свій життєвий цикл і на різних етапах має різний рівень мобільності. Дитина до 7 років не може відчинити важкі двері. Вагітна жінка чи молода мама з дитиною не пройде сходами підземного переходу. Людина похилого віку чи юнак, що тимчасово втратив мобільність через травму, не зможуть подолати перешкоди на вулиці, які є геть непомітними для людей 30 років. І таких прикладів можна навести безліч. Та універсальний дизайн покликаний створити світ доступним та зручним для нас усіх, незалежно від можливостей», – зауважує фахівець.

Одним із прикладів універсального дизайну є плоский вхід в будівлю. Такий дизайн приносить користь не тільки людям з інвалідністю, але й допомагає пересуванню людей з дитячими візками або тим, хто переносить важкі коробки чи інші важкі та великі речі в приміщення.

Іншим прикладом є субтитри на телебаченні. Вимовлені слова одночасно з'являються в письмовій формі на екрані телевізора. Це не тільки корисно для глухих людей, але це також допомагає зрозуміти суть того, що відбувається на екрані тим, хто дивиться телебачення в галасливій обстановці, наприклад, в ресторані.

«Україна вже здійснила певні зусилля з реалізації Конвенції ООН про права інвалідів, зокрема у сфері доступності навколишнього середовища та універсального дизайну. Було прийнято низку нормативних документів, що забезпечують людям з інвалідністю та маломобільним групам населення реалізацію їхніх прав. На жаль, виконання вимог чинного законодавства не забезпечуються – це, мабуть, є однією із відповідей на запитання – «Чому наші міста досі залишаються бар'єрними?». Головна мета створення доступного середовища – це відкрите суспільство для всіх», – розповідає Ярослав Грибальський, національний координатор програми з безбар'єрності НАІУ.

Щоправда, деякі кроки в Україні вже зроблено. Приміром, трамвай «Електрон», який курсує у Львові, повністю адаптований для пересування людей з обмеженими можливо-

стями, а також для молодих мам з дитячими візочками.

Як зауважують експерти, універсальний дизайн – справа часу та зусиль влади і громадськості. Що ГО можуть зробити для поширення знань про універсальний дизайн, а також його запровадження, запитали у експертів. Вони виділили такі основні кроки:

– громадські організації мають працювати з відповідними органами влади і пояснювати їм необхідність запровадження універсального дизайну;

– у рамках певних проектів громадські організації можуть самі створювати відповідні середовища – наприклад, на своїх робочих місцях. Цим самим вони подаватимуть іншим роботодавцям гарний приклад, запрошуючи на роботу людей з обмеженими можливостями і створюючи необхідні їм умови для праці;

– громадські організації можуть визначити відповідні критерії для створення універсального дизайну, контролювати їх виконання, а також наявність відповідних інформаційних табло та піктограм для людей з інвалідністю;

– необхідно руйнувати стереотипи, пов'язані з інвалідністю: доносити думку, що ці всі люди рівні і можуть та мають право працювати. Це стосується і організацій, які працюють у сфері ЗМІ – вони мають поширювати інформацію для журналістів – як писати про людей з інвалідністю. Наприклад, правильно «людина, яка користується візком», а не «прикута до візка»; «людина, яка не бачить», а не «людина, яка страждає на сліпоту».

Загальноприйнято, що ширина тротуару за чинними будівельними нормами повинна бути не меншою як 1,50 м. Така мінімальна ширина забезпечує можливість розминутись людині у візку з пішоходом. Або ж загальним правилом є те, що кожна будівля чи споруда мусить мати щонайменше один вхід, доступний для людей з інвалідністю. А пороги в дверях будь-якого закладу не мусять перевищувати 2,5 см. Двері в будівлі повинні бути завширшки не менше ніж 85 см.

Запитаємо самі себе, чи дотримуються ці норми в Україні? Громадським організаціям є над чим працювати!

# ПРОМІНЬ

ВСЕУКРАЇНСЬКА РЕАБІЛІТАЦІЙНА ГАЗЕТА ТОВАРИСТВА СЛІПИХ

• Видається з 7 січня 1989 року • Понеділок, 23 червня 2014 року • №№ 23-24 (1243-1244) •

## «ВІКНО», ЩО ЗМІНЮЄ ЖИТТЯ НЕЗРЯЧИХ

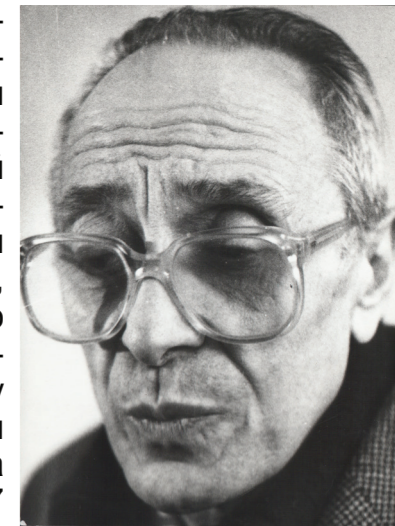
Громадська організація  
«Вікно у світ»  
вже багато років навчає  
незрячих працювати  
на комп'ютері

Сьогодні дуже важливо мати доступ до інформації, найпотужнішим джерелом якої є, звичайно, Інтернет. Тому комп'ютер став невід'ємною частиною нашого життя. Але нам, незрячим, не так вже і просто черпати інформацію із всесвітньої мережі і, взагалі, працювати з комп'ютером. І якщо більшість людей інформацію сприймає за допомогою зору, то ми – на слух й на дотик. За останні десятиліття було розроблено безліч спеціальних озвучених програм для людей з вадами зору, і навіть був створений брайлівський дисплей: такий прилад, що видає текстову інформацію крапками, тобто шрифтом Брайля, і яку можна читати пальцями.

В нашій країні одним з першопроходців у цій сфері був Георгій Цейтлін – професор, доктор технічних наук, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, автор книг з математики, кібернетики. Втративши повністю зір і займаючись науковою діяльністю, вчений як ніхто інший розумів, що для розвитку і навчання незрячих необхідний комп'ютер.

На початку дев'яностих Цейтлін разом з командою однодумців спробував озвучити звичайний персональний комп'ютер. Відтоді програму багаторазово змінювали

і почали поширювати серед людей з проблемами зору. Отримавши міжнародний грант, вчені-ентузіаста відкрили пілотний клас, де інваліди по зору освоювали комп'ютерну грамоту, а потім і цілу школу, на базі якої у 1997 році була створена громадська ор-



ГЕОРГІЙ ЦЕЙТЛІН.

ганізація «Вікно у світ». Її президентом став незрячий Георгій Цейтлін. Завдяки унікальним озвученим технологіям незрячі отримали можливість вивчати програмування й іноземні мови, основи права й менеджменту, знаходити необхідну інформацію в Інтернеті і користуватися електронною поштою, спілкуватися один з одним по скайпу.

У минулому році, по смерті видатного незрячого вченого й президента організації, його велику справу, очоливши Олесь Перепеченко. Вона сама інвалід по зору і у свій час під керівництвом Цейтліна відвідувала комп'ютерні курси.

– Для мене «Вікно у світ», напевно, як і для багатьох сотень інвалідів по зору, справді змінило життя, – розповідає президент організації Олесь Перепеченко. – Коли я вступила до педуніверситету ім. Драгоманова, то відчула, як важко навчатися й користуватися комп'ютером з дуже поганим зором. Я мусила просити рідних і знайомих, щоб вони мені надиктовували й читали потрібну інформацію. А коли доля

### «ПРОМІНЬ»

Головний редактор Іван ТАРАН. Заст. головного редактора Анатолій УЛЬЯНЕЦЬ, редактор відділу Наталія ЩЕРБАНЬ, літературний редактор Вікторія ВЛАСЕНКО, коректор Тетяна ВОЛОЩУК, верстка Єлизавети ЗГУРСЬКОЇ.

Засновник – Центральне правління Українського товариства сліпих. Видається з січня 1989 р. Реєстраційний № 414. Друкується рельєфно-крапковим та плоским шрифтом. Для індивідуальних передплатників індекс 61004. Для підприємств і організацій індекс 23269. Редакція публікує матеріали, не завжди поділяючи точку зору своїх авторів. Листування з читачами ведеться тільки на шпальтах газети. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та іншої точної інформації несе автор публікації.

Адреса редакції: вул. Л. Первомайського, 7-а, м. Київ-133, 01133, ПОГ "Об'єднана редакція періодичних видань УТОСу "Заклик". Тел.: (044) 246-79-32 (факс), 246-79-48, 234-59-20. E-mail: zaklyk2@ukr.net. У разі неотримання газети звертайтеся до відділень зв'язку за місцем проживання. Надруковано в РБЗІД УТОСу: пров. Т. Шевченка, 4, м. Київ-01001. Тел.: 278-14-07.

мене звела з комп'ютерними курсами для незрячих, і я освоїла озвучені програми, почала сама набирати, редагувати й читати текст, знаходити в Інтернеті потрібну літературу, писати реферати, курсові... Яка я була щаслива, відтоді не треба було нікого просити мені читати – я сама почала користуватися комп'ютером, що значно полегшило моє навчання і допомогло здобути освіту. «Вікно у світ» стало для мене рідною домівкою, а тепер ще й роботою.

2002 року «Вікно у світ» виграло потужний проект «Матра», який фінансували нідерландці. Він був розрахований на здобуття професії незрячими людьми. Була розроблена спеціальна навчальна програма, яку затвердило Міністерство освіти і науки. Таким чином, організація отримала ліцензію, що надавала право навчати незрячих професії оператора комп'ютерного набору, видаючи спеціальний сертифікат. На жаль, кілька років тому ліцензію було втрачено і віднині курси більше спрямовані на соціальну реабілітацію для інвалідів.

Сьогодні організація продовжує проводити п'ятимісячні безкоштовні комп'ютерні курси для киян з порушеннями зору. Набирають дві групи по вісім осіб від 18-ти до 70-ти років. З ними працюють два викладачі Костянтин Бруль і Наталія Головацька, теж інваліди по зору. До них приходять люди з різними нелегкими долями. Чимало з них втратили зір у дорослому віці, котрим курси надають не лише навчальну, а й важливу психологічну допомогу, відкриваючи можливість й надалі жити повноцінним життям. Про «Вікно у світ» незрячі дізнаються через Українське товариство сліпих, Київський міський центр соціальної, професійної та трудової реабілітації інвалідів, з яким організація вже давно тісно співпрацює, а також з інших соціальних установ.

Ось, Людмила Вікторівна Нетяженко, нинішня курсантка, все життя працювала у торгівлі, мала свій бізнес і вже давно хотіла оволодіти комп'ютером, але все щось не виходило, та й ще останніми роками жінка почала стрімко втрачати зір, і в такому стані взагалі не уявляла, що можна працювати на комп'ютері. Та, оформлюючи субсидію, побачила оголошення про набір незрячих на комп'ютерні курси.

– І хоча мені вже шістьдесят вісім років, я, недовго думаючи, звернулася до орга-

нізації і почала опановувати комп'ютерну техніку, – ділиться враженнями Людмила Вікторівна. – Вже вмю наосліп працювати з клавіатурою, за допомогою озвученого синтезатора Jaws користуватися текстовим редактором, вмю сканувати й робити операції з диском і флешкою. Зараз освоюю Інтернет.

Навчальна програма, за якою зараз навчаються незрячі, розрахована на те, аби надати їм максимальні знання про сучасні комп'ютерні технології і навчити їх користуватися комп'ютером у домашніх умовах. На першому етапі курсанти опановують клавіатуру. Вони повинні навпацки знати кожну клавішу і швидко набирати текст. Також повинні знати комбінації із клавіш і яку операцію вони здійснюють. Потім іде ознайомлення з операційною системою Windows. За допомогою озвученої програми незрячі навчаються як створювати папки, текстові документи, так і працювати з офісними програмами Word та Excel. Далі починається сканування й розпізнавання текстів, записування їх на диск та флешку. І нарешті опановується Інтернет: як правильно знаходити й розпізнавати інформацію та переносити її у свій комп'ютер.

– Я майже повністю втратив зір вже у дорослому віці, але до цього вмів працювати за комп'ютером. Ці курси допомогли мені по-новому навчитися користуватися комп'ютером саме за допомогою озвучених програм, – розповідає випускник минулого року Руслан Рубель. – та головне, що дала мені організація «Вікно у світ» – це психологічну підтримку. Тут я знайшов багато знайомих, з якими постійно підтримую контакт.

У цей складний період для нашої країни «Вікно у світ», як і інші громадські організації, переживає нелегкі часи. Вже давно потрібно оновити техніку, на якій навчаються незрячі, потрібно розробляти й удосконалювати новітні програми і технології, але на це, як завжди, не вистачає фінансування. Проте колектив організації на чолі з молодим енергійним президентом не здається і сподівається, що комп'ютерні курси ще довго приносять користь незрячим людям. Усі бажаючі, котрі мають проблеми із зором і хочуть освоїти комп'ютер, звертайтеся за телефоном: (044) 296-87-56.

**Наталія ЩЕРБАНЬ.**

## ЯК ЗРОБИТИ МІСТО КОМФОРТНИМ ДЛЯ УСІХ

**З**гідно з міжнародною доповіддю ВООЗ 15 відсотків світового населення має інвалідність. Крім цього, зростає кількість людей похилого віку. В Україні – 2,6 млн. людей з інвалідністю, 40 відсотків людей пенсійного віку, 5 відсотків дітей та 2 відсотки вагітних жінок. До чого усі ці цифри? Річ у тім, що ці люди не мають доступу до ключових об'єктів інфраструктури, а, отже, до повноцінного життя.

Не новина те, що в Україні побутує стереотип, ніби людина з інвалідністю – непрацездатна, вона – лише споживач, який не готовий платити за послуги. Але, якщо заглибитись у суть питання, можна зрозуміти, що і таке твердження небезпідставне, адже для такої людини не створені належні умови праці.

Володимир Азін, головний спеціаліст Національної асамблеї інвалідів України (НАІУ) розповідає, що згідно із Конвенцією про права інвалідів, яку Україна офіційно підтримала і зобов'язалась виконувати, інвалідність проявляється внаслідок зіткнення з перешкодами, які ускладнюють пересування, орієнтування на місцевості й комунікацію. Якщо усунути ці перешкоди, зникає інвалідність, і людина буде в змозі про себе подбати самостійно. Більше того, доступна розбудова інфраструктури є економічно привабливою.

Вона більш функціональна, гнучка й життєздатна, оскільки виникає менше потреб для дорогої адаптації на пізніших стадіях. Особи з інвалідністю є цінними споживачами, й належний доступ має розглядатись не тільки як моральне питання, але й як перевага для розвитку бізнесу.

«Коли враховуються особливості різних людей – це суттєво розширює ринок, а отже для бізнесу з'являється значно більше можливостей заробити», – наголошує Володимир Азін.

Важливе значення тут має концепція універсального дизайну, яка набуває все більшої актуальності у світі. Пригадайте – подорожуючи і відвідуючи інші країни світу, вам не раз впадала в око велика кількість людей з інвалідністю, які при цьому вільно пересуваються містом, їздять у громадському транспорті, подорожують, працюють і живуть повноцінним життям. І річ не в тому,

що за кордоном більше таких людей, ніж в Україні, але там створені відповідні умови для їхнього життя та роботи.

Є певна спорідненість між поняттями доступність та універсальний дизайн. Однак, ототожнювати їх немає підстав. Універсальний дизайн – це стратегія, економічно ефективний підхід, спрямований на те, щоб проектування та компоненти середовища, виробів, комунікацій, інформаційних технологій чи послуг були однаково доступні та зрозумілі всім і відповідали вимогам цього користування.

Універсальний дизайн стосується містобудування, навігації, обладнання приміщень, доступності послуг тощо. Окрім цього, він має відношення і до шкіл та університетів, які переважно не враховують різних можливостей людей.

Доктор Ольга Красюкова-Еннсе є міжнародним консультантом з розробки інклюзивної політики та практики, вже понад 20 років займається запровадженням універсального дизайну. Вона розповідає про 7 принципів цієї концепції:

– рівноправне використання (конструкція корисна й може продаватись людям з різними здібностями);

– гнучкість у користуванні (конструкція враховує широкий спектр індивідуальних переваг і здібностей);

– просте й інтуїтивне використання (принцип користування легко зрозуміти незалежно від досвіду, знань, рівня концентрації користувача);

– інформація, що сприймається (ефективна передача інформації, сприйняття відповідно до здібностей);

– допуск на помилку (конструкція мінімізує небезпеку та негативні наслідки випадкових або ненавмисних дій);

– малі фізичні зусилля (мінімум зусиль та втоми);

– розмір і місце для під'їзду та використання (згідно з прийнятими стандартами).

Бізнес може використовувати ці принципи під час проектування та дизайну товарів, у наданні послуг різним категоріям клієнтів (насамперед готельний та ресторанний бізнес, сфера надання медичних послуг). Роботодавці у свою чергу можуть використовувати ці принципи у налагодженні спілкування із співробітниками та партнерами. Також ці принципи мають використовуватись в освітній сфері та телекомунікаційній галузі, оскільки дають змогу враховувати особливості сприйняття інформації.

Але тут важливо зрозуміти, що коли ми говоримо про універсальний дизайн, то маємо

Українським Коельйо називають нині журналіста, письменника Мирослава Дочинця, який удостоєний високої Національної премії ім. Т.Г. Шевченка за відомі романи «Криничар» та «Горянин». Доля подарувала йому зустріч з особливою, неординарною людиною Андрієм Вороном, який і став головним героєм багатьох книг сучасного літератора. Прожив Андрій Ворон 104 роки, обійшов півсвіту, розповідав дивовижні речі про тайгу, уссурійські ліси, про калмицькі степи, про ріку Печору і гори Алтаю, про буйні і паркі заплави Колхиди, про сонячну Грецію. Де він тільки не бував!

Зі скупих записів цього винятково спостережливого чоловіка очевидно, що доля круто пошарпала його. Навчався в гімназії, роками переховувався в пущі Карпат, вивчав травництво в Румунії, жив у відрубному лісовому монастирі, відбував каторгу на Колимі. Поневірявся світом, брав участь у різних експедиціях, чого тільки не навчився! Згодом повернувся в рідні краї, оселився у родичів в старій хижі. Жив із саду-городу, майстрував по селах, лікував людей. Можливо, жив би й дотепер, бо в 104 роки був ще дужим. Та коли зміцнював після паводка погріб, його вдарило балкою і старий зліг.

Як же ж зміг цей чоловік пройти крізь пекло і залишитися здоровим тілом і духом? З'ясувалося, завдяки особливому світогляду, особливій життєвій філософії. Водночас – це просто і доступно кожному, а тому варто ознайомитись з досвідом цьо-

## ЯК ЖИТИ ДОВГО І ШАСЛИВО?

Книжка,  
що передається  
з рук у руки



го мудреця, унаслідувати його заповіді і жити довго в здоров'ї, щасті і радості.

Ознайомившись з першою книгою М. Дочинця, Хмельницьке облправління звернулось до автора з проханням зробити її доступною для людей з вадами зору, і він організував озвучення двох своїх перших книг – «Многі літа. Благі літа» і «Вічник». Вони були придбані облправлінням та передані в усі первинки області для популяризації.

Нещодавно Хмельницька ТПО провела читацьку конференцію з обговорення книги «Многі літа. Благі літа». На заході був присутній журналіст, письменник, голова обласної

організації Національної спілки письменників України В. Горбатюк, який особисто знайомий з автором книги і розповів цікаві факти з життя і творчості М. Дочинця. Представник Центру у справах сім'ї та молоді В.С. Корчинська висловила думку, що Андрій Ворон – це високоморальна, духовна особистість, яких, на жаль, мало у нашому теперішньому житті. Це взірць для людей різних часів і різних поколінь. Наслідуючи його, ми і наше життя стануть кращими. Запрошений на конференцію отець Андрій із Свято-Георгієвського храму наголосив, що істини, висловлені в цій книзі, перегукуються із заповідями Ісуса Христа, і це – справді мудрість, перевірена столітнім досвідом і передана нам для формування філософії власного життя.

Утосівці теж активно, із захопленням ділились враженнями від прочитаного та забажали придбати цю книгу в плоскодруківаному вигляді для своїх рідних і знайомих. Згодом правління виконало таке прохання і замовило цю та інші популярні книги безпосередньо у видавця, що значно знизило їх вартість.

Гості були приємно вражені тим фактом, що незрячі, незважаючи на брак зору, є активними читачами, зокрема й літературних новинок.

Радимо усім колегам придбати книги «Многі літа. Благі літа» та «Вічник», які вже озвучені для утосівців. Теми цих творів поза політикою і релігією, а тому будуть цікавими і корисними для кожного, як заспокійливе та обнадійливе читання.

Лариса КІРІКІЩУК.

## ВІСТІ З МІСЦЬ • ЛЬВІВ

### ФІЛЬМ, ЯКИЙ «ПОБАЧИЛИ» НЕЗРЯЧІ

У Львівському обласному фонді соціального захисту і реабілітації сліпих 14 березня вперше в Україні презентували фільм із тифлокоментарем

#### ПОЧУТИ КІНО

У невеличкому приміщенні зібралось зо два десятки членів Фонду реабілітації сліпих. Сам фільм демонструють на екрані старенького комп'ютера. Тож з усіх кінців зали його точно не буде видно. Але це для тутешньої публіки не головне, адже кіно люди слухатимуть.

Голлівудська романтична мелодрама «Щоденник пам'яті» – вже давно не новинка і для багатьох встигла стати однією з найулюбленіших стрічок про кохання. На початку фільму, де зазвичай ідуть титри з іменами тих, хто брав участь у створенні стрічки, голос народної артистки України Олександри Бонковської пояснює, що в цей час на екрані показують озеро, човен та птахів. Далі, поки триває музична заставка, цей самий голос пояснює, що події відбуваються у двох часових проміжках: із молодими людьми в 40-х роках та в пансіонаті для людей поважного віку у наш час у Сполучених Штатах Америки.

Все це не треба пояснювати людині, яка з перших секунд стрічки розуміє і час, і місце подій. «Уявіть собі, що ви заходите до кімнати, де раніше ніколи не бували, із зав'язаними очима, – пояснює пані Оксана Потимко, громадський діяч. – Ви кілька разів зашпортаєтесь, імовірно, впадете, далі звикнете і навіть, можливо, «оглянете» руками все, що є у кімнаті. Ви наткнетеся на стіл, крісла, вхідні двері і, ймовірно, торкнетеся кількох предметів на столі. І після цього вам стане нецікаво. А тепер уявіть, що слухаєте голос, який описує кімнату: тут є вікно, з якого видно будівлю XIX століття та дорогу з бруківкою, під вікном стоїть дерев'яний стіл, застелений обрусом, на ньому ваза зі свіжими темно-вишневими квітами та кілька глянсових журналів... Відчуваєте різницю?».

І справді, заплющуєш очі й лише слухаєш сюжет стрічки, яку вже ніби і бачив, але за кілька років призабув. Завдяки коментарю в уяві виразно постають усі образи кожного забутого кадру, навіть вираз обличчя акторів, який коментує жіночий голос. У кімнаті – тиша, всі уважно слухають, ось покотились перші скупі сльози, хтось дістав носовичок...

#### АУДІОКОМЕНТАР НАЧИТУВАЛИ В... ШАФІ-КУПЕ

«Уперше про такі фільми я дізналася на одній з конференцій, яка проходила у Польщі, там усім присутнім демонстрували документальний фільм з аудіодискрипцією, – розповідає автор ідеї Оксана Потимко. – Я була здивована, адже якимось автоматично складається враження, що коли ти не бачиш, то й не потребуєш переглядати фільми. І за деякий час ми вирішили зробити таке ж у нас, в Україні».

Робота над фільмом тривала кілька місяців. Зі слів пані Потимко, не до кожного фільму можна зробити тифлокоментар. Екшен, який побудований на спецэффектах, де події розгортаються надто швидко, навіть не розглядають для озвучення. «Коли я вперше переглядала цей фільм («Щоденник пам'яті»), то ніяк не могла зрозуміти, що події відбуваються у двох часових проміжках, – розповідає Оксана Потимко, яка не бачить вже 22 роки. – Тому ми намагалися написати коментарі так, щоб усе максимально було зрозумілим».

Робота тривала в квартирі Олександри Бонковської та її чоловіка-композитора і звукорежисера Юрія Саєнка. Подружжя навіть влаштувало в квартирі міні-звукозаписувальну кімнату, де аудіокоментар начитують у шафі-купе.



ОКСАНА ПОТИМКО.

«Справжня студія нам не по кишені, – пояснює пані Оксана. – Година роботи – 20 доларів. А все, що ми робимо, тримається лише на ентузіазмі тих людей, які нам допомагають. Ми не заплатили жодної копійки Олександрі Бонковській, хоча вона допомагає нам з усіма нашими проектами».

«Я ведуча концерту «Відчинилося життя», де незрячі солісти співають у супроводі нашого симфонічного оркестру, – розповідає народна артистка України, «заньківчанка» Олександра Бонковська. – Ми часто гастролюємо, а за таких обставин люди знайомляться ближче і товаришують. Я спостерігала за життям цих людей і захоплююсь ними. Тому, коли я можу чимось допомогти, то з радістю роблю це».

...Робота з начитання і накладання аудіодоріжок тривала кілька місяців. Хоча найважче, зізнаються жінки, було написати текст: спочатку тривалість кожної паузи

в діалогах визначали секундоміром, далі на саме такий проміжок часу пані Олександра писала текст коментаря. Щодня Оксана Потимко разом з Олександрою Бонковською вдосконалювали фрази коментарю так, аби він якнайкраще сприймався незрячими людьми.

«Для такої роботи потрібно два приміщення, які сполучені між собою лише кабелями, – продовжує Олександра Бонковська. – В мого чоловіка є своя кімната, його робочий кабінет, адже він композитор, аранжувальник... А в коридорі стоїть щось схоже на шафу-купе. Тут, як і в кожній оселі, зберігаються якісь валізки, клунки, висять пальта. Саме там і відвели куточок для запису. Ми її переробили: зробили гіпсокартонову перегородку, сполучили кабелями з робочою кімнатою чоловіка».

### «НАМАЛЮВАТИ» МУЛЬТИК МОЖНА І СЛОВОМ

Уже незабаром, як і всі «плоди» діяльності організації, фільм розмістять на сайті для того, щоб його могли переглянути усі охочі. На цей час тривають узгодження юридичних моментів. Але на сайті можна переглянути шість мультфільмів, які спеціально озвучили для незрячих дітей. «Анімацію зробити складніше, хоча ми з неї і почали, – пояснює пані Потимко. – Можливо, такі мультфільми ще десь і роблять, але ми про це не знаємо. Фільмів є багато, а мультиків не зустрічали. Нам довелось їх озвучувати без будь-яких підказок. Проте ми багато працюємо з дітьми і розуміємо, наскільки це для них важливо».

Зі слів пані Потимко, коли незрячі діти дивляться звичайні мультки, педагоги у спеціальній школі-інтернаті правильно коментують усе, що відбувається на екрані. А от вдома батьки часто не можуть пояснити дитині події мультка. Особливо дитині, яка від народження не бачить і уявляє світ трошки інакше, ніж інші діти; зрозуміти, що відбувається на екрані, вона ніяк не зможе або ж зрозуміє не зовсім правдоподібно, якщо поруч не

буде грамотного помічника-коментатора. Тому адаптовані мультфільми стали справжньою знахідкою.

«Коли ми принесли мультки в школу-інтернат, діти були просто шоковані, їм дуже сподобалось, – пригадує автор ідеї. – Вони змогли уявити весь намальований сюжет. Така сама реакція на адаптовані фільми і в дорослої людини, адже розуміти все, що відбувається на екрані, дуже важливо. До прикладу, навіть моя мама, яка завжди зі мною, досі не вміє правильно прокоментувати сюжет фільму. І це при тому, що в нас дуже хороші стосунки, а уявіть: якщо людина осліпла в дорослому віці і родичі вважають її тягарем...».

Про важливість адаптації мультків говорить ще один активіст організації, незрячий Михайло Петрів: «Можу додати, що я в дитинстві не бачив жодного мультка. Я мав проблеми із зором від народження, міг бачити далеко, але лише один фрагмент, а всієї «картинки» не охоплював. Тому мультки просто «випали» з мого дитинства, вони були мені нецікаві, адже там було дуже мало діалогів і багато подій. Коли ж мої друзі обговорювали мультки, я не знав, що сказати і як підтримати розмову».

Наразі для незрячих адаптовано шість мультків, закінчується робота над сьомим. А до кінця 2014 року заплановано зробити ще 24 мультфільми.

«Перший мультфільм, який ми робили, – «Сонячний коровай», – продовжує пані Бонковська. – Так само, як і фільм, не кожен мультки можна адаптувати для незрячих. У сучасних мультфільмах події розгортаються надто стрімко. А рольові озвучені мультки були зроблені ще за радянських часів українською студією анімації. Вони повільні, спокійні і дуже гуманні. Там була можливість описати, як виглядають бабуся і тісто, яке вона поставила, як те тісто втекло і чалапало по дорозі... Додам, що під час роботи ще над «Абеткою» в мене було дуже багато наболілих питань. Адже в діток, які бачили і втратили зір, збереглися ще зорові образи, а є діти, які народилися сліпими, і в них немає жодних зорових вражень.

Ну як можна описати, до прикладу, те, що небо синє, а сонечко – жовте? Проте пані Оксана і викладачі зі спеціалізованої школи-інтернату пояснили мені, що дітей вчать сприймати кольори. Потім була незручність, як описувати емоційний стан персонажів-звіряток, які щось розглядають, вдивляються, кліпають. Як описати таку делікатну тему, аби дитинка не заздрила лисичці, яка може бачити. Зрештою, мене навчили, що таких тем не треба боятися чи уникати, адже діток учать адаптовуватись у світі та вчать їх позбуватись цього комплексу: «Так, є речі для нас недоступні, але це не означає, що про них не можна говорити».

### ПІДРУЧНИКИ ТАКОЖ «ЧИТАЮТЬ»

«У 2007 році ми відкрили у Львові медичний коледж для незрячих масажистів, – розповідає Оксана Потимко. – Але там є проблема, як і в усіх чотирьох таких самих коледжах в Україні, – немає підручників шрифтом Брайля. Тож минулого року до нас по допомогу звернулася директор цього коледжу. Було вирішено, що кожен викладач розробить повний курс лекцій зі свого предмета, буде начитувати ці лекції. Спочатку кілька лекцій ми зробили самі, а далі благодійна організація «Львівська освітня фундація», до якої ми звернулись, виділила 8 тисяч гривень, за які ми записали чотири курси лекцій у професійній студії. Далі долучився благодійний фонд «Розвиток України», також виділивши кошти для оплати послуг професійної студії. Але нагадую, що такий запис дуже дорогий, тож тепер викладачі записують свої лекції в міні-студії у квартирі Олександри Бонковської». На свої численні і, як правило, затратні проекти організація шукає гроші по всіх усюдах. Час від часу допомагають грантодавці та різні благодійні фонди. Особливу подяку Львівський обласний фонд соціального захисту і реабілітації сліпих висловлює БФ «Розвиток України», що фінансово підтримує різні їхні проекти.

Христина ІНЖУВАТОВА.